

FESTA DE LA PUBLICATA

En honor a Sant Antoni Abat

VILAFRANCA
GENER
2010

PROGRAMA D'ACTES

Dissabte 2 de gener
Primer dia dels troncs.
A les 10h eixida cap a la partida de
Dalt per arregar els troncs.

Diumenge 3 de gener
Segon dia dels troncs.
A les 10h eixida cap a la partida de
Baix per arregar els troncs.

PROGRAMA D'ACTES

Diumenge 10 de gener
Dia de les barres.
A les 10h eixida cap a la partida de
Palomita, per arregar les barres
de la barraca.

Divendres 15 de gener
A les 19h
"Plantà" de la Barraca

Actors Teatre.
Artistes del sainet "Tot a perra".

Pelagia	Fernando Troncho
Sacramento	Victor Tena
Paca "la Piruli"	Francis Roig
Francés	Miquel Vicente
Mariano el Sereno	Ildefonso Fabregat
Tonico	Guillermo Roig
Chelasio	Rafael Vicente
Virtudetes	Emilio Escorihuela
Panquemaero	Carlos Fabregat
Dàtil	Ricardo Moliner

Actors Teatre.

Artistes de la vida de Sant Antoni.

Sant Antoni	Ildefonso Fabregat Tena
Morondo	Rafael Vicente Marín
Pecado	Santiago Llopis Garcia
Astucia	Emilio Escorihuela Colom
Dimoni	Ricardo Moliner Zandalinas
Dimoni mut	Guillermo Roig Barreda
Dimoni mut	Victor Tena Pitarch
Angelet	Caterina Cerdà Marín

Dissabte 16 de gener
Dia de la malea.

A les 10h eixida cap al Bovalar per
arreplegar la malea.

Dinar popular.

A partir de les 15h30 entrada de la
malea pels carrers de costum
efectuant el "Alto" davant el Rellotge.
A continuació ronda pels carrers del
poble.

A les 22h a la casa de la cultura,
representació de l'Auto Sacramental
de la vida de Sant Antoni Abat.

Tot seguit s'interpretarà el sàinet "Tot
a perra".

Finalitzades les representacions es
botarà foc a la barraca.

Diumenge 17 de gener

Festa de Sant Antoni Abat.

A les 10h missa baturra.

Tot seguit processó amb les cavalleries començant a la Placeta de Dalt
i benedicció dels animals.

A continuació tradicional Ronda de Sant Antoni acompanyats per canta-
dors de jota i una rondalla.

A les 16h típica almoneda al parador de Festes.

Diumenge 24 de gener
Dia de la subhasta dels troncs
A les 11h subhasta dels troncs.

Nota:

Les eixides es faran des del local dels majorals a l'avinguda de Castelló "la Farinera", enfront del taller de Cristobal Gil .

La majoralia no es fa responsable dels possibles accidents i desperfectes que puguen succeir en el transcurs de la festa.

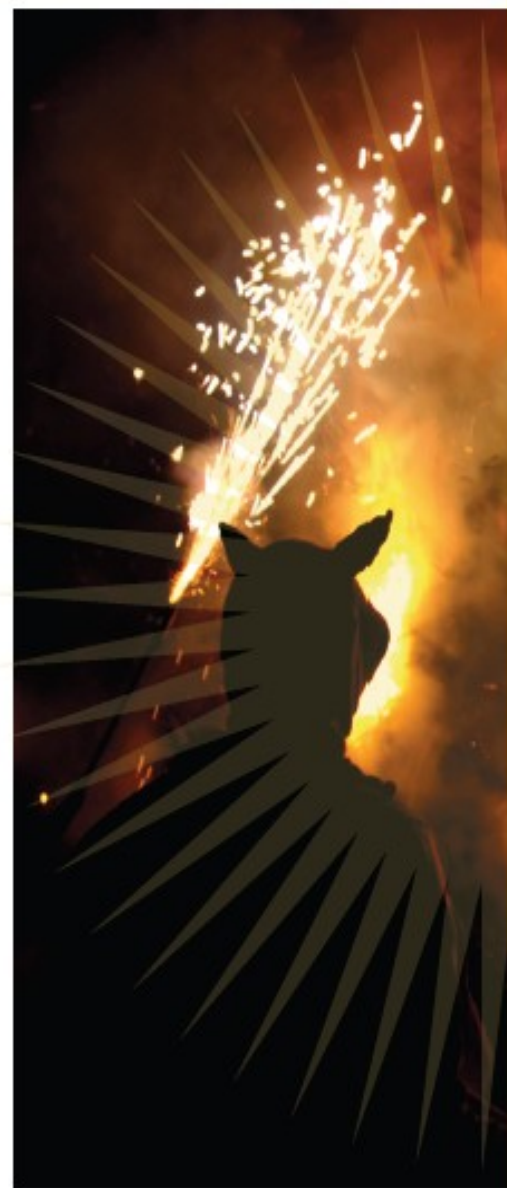
En els actes programats per la majoralia la participació és voluntària i aquesta es reserva el dret d'alterar els horaris dels actes.

7

Enguany es celebren els trenta anys de la festa de Sant Antoni des de que es va recuperar el 1980 després d'un parèntesi de catorze anys, el que en podríem dir, i perdoneu l'argot informàtic, la festa de Sant Antoni versió 2.0. Als professors d'història els agrada justificar la importància de la seua assignatura amb allò de que cal conèixer la història per comprendre el present i projectar amb més fortuna el futur. La història de la vida de Sant Antoni remuntaria massa lluny en el temps, però fer una ullada a la vella festa de Sant Antoni a través la memòria i els records recollits a la vora de l'estufa de casa poden servir a situar-nos.

En la vella festa de Sant Antoni la preparació de la festa deuria començar si fa no fa com ara, semblant unes poques més carabasseres del normal per fer la confitura dels pastissos. Per guanyar uns pocs diners els majorals ja rifaven un bou, no com a altres pobles de la comarca on es rifava un baconet que deambulava pels carrers i s'alimentava de tot el poble.

8

FESTA DE SANT ANTONI

De vegades la rifa podia ser conflictiva i donava molt de que parlar, per a bé o per a malament. Per exemple un any, a la dècada dels vint del segle passat, el resultat de la rifa no estava clar per què va eixir del bombo el número 99, però el propietari del 66 va reclamar que era ell el vencedor. Cal pensar que aleshores no hi havia les impressions dels bitllets que ara tenim i que no deixen cap dubte. L'assumpte sembla ser que es va arreglar de manera pacífica i l'agraciat va ser finalment el propietari del número cantat: un xiquet. Ja un poc més tard, durant els durs anys de la postguerra, uns majorals, amb molts pocs cabals per adquirir un animal per a la rifa, no van tindre altre remei que sortejar la burra d'un dels mateixos majorals, i per aquelles coses de l'atzar li va tocar a la dona del majoral. Menys mal, així va poder continuar llaurant. Un dels aspectes que més pot sobtar-nos actualment de la vella festa de Sant Antoni era la sectorització en la preparació de la mateixa, la manera de participar de cadascú depenia directament del

SANT ANTONI

seu ofici. Pel que respecta a les activitats que necessitaven l'ajut d'animals hi participava la gent que tenia animals de treball encara que no tots de la mateixa manera. Així els dies dels troncs eixien alguns matxos del poble i se'ls afegien masovers de la partida on s'anava.

El dia de les barres estava dedicat a la gent del poble relacionada amb els treballs del bosc (arrastradors i transportistes de fusta) i que per tant tenia cavalleries d'envergadura, arribant-se fins i tot algun any a entrar les barres al poble amb carro de garrots, carregades en tisora. Tant pel dia dels troncs com pel de les barres la participació era limitada i reservada per a uns pocs, que hi anaven per invitació dels majorals i tant es podia anar al monte en un dia festiu com entre setmana.

Finalment el dia de la malea, que sempre es celebrava el dia 16 de gener, estava obert a tots els que tenien animals: sobretot hi anava la gent que no hi havia anat els dies anteriors, majoritàriament llauradors, que no sempre tenien matxos de força, podien ser burros o animals de menys envergadura, perfectament acostumats a fer a diari transport amb albardó i carrejadors. Cadascú tallava, destal en mà, la malea de la seua càrrega. No cal dir que totes estes feines preparatòries de la festa, que anaven acompanyades sempre d'abadejo, pataques torrades, calderetes d'arròs amb colflor i abadejo,...tot regat amb bon vi i aiguardent, eren exclusives del gènere masculí. Per als participants podien ser millors que la pròpia festa.

Les dones de l'entorn de la majoralia també tenien el seu espai dintre dels actes preparatius de la festa: fer la confitura i fer els pastissos. Es conserven imatges d'època on es veuen colles de dones, totes amb el davantal blanc d'anar al forn, impecablement net i planxat. Esta activitat es desenvolupava en paral·lel a la que es duia a terme al monte.

La barraca tenia la mateixa estructura que l'actual, amb una estructura formada per quatre barres llargues inclinades i lligades

al capdamunt amb una cadena. El que sí que ha canviat és la manera de muntar-la, antigament era una operació manual ben dura i que requeria moltes mans. Les barres s'empinaven contra la paret de casa el Bessó i des d'una finestra es lligaven les quatre amb la cadena. Després, des de baix, s'anaven desplaçant poc a poc les barres, de dos en dos, fins que estigués al mig de la plaça. Abans d'encendre la foguera, ja és sabut, es representa la vida de Sant Antoni. El text actual és el mateix que s'interpretava abans de deixar-se de fer la festa als anys seixanta. De fet podríem dir que l'obra de teatre és dels actes que menys han variat amb el temps, únicament s'ha canviat d'ubicació, passant-se de la gelor de la plaça d'En Blasc (quants anys la gent estava de peu damunt la neu!) al confort i l'escalfor del Parador o de la Casa de la Cultura.

La ronda del dia del Sant, el 17 de gener, tenia un format ben similar al d'ara. A banda de Sant Antoni, la temptadora, l'angelet i el dimoni, la música que ho acompanya sempre

és la jota. En la vella festa de la Publicata s'intentaven portar els joters amb més renom possible, provinents sobretot de Saragossa i del Baix Aragó que estaven acompanyats per la rondalla local. Així per exemple a Sant Antoni de Vilafranca va estar el Pastor de Andorra diferents vegades i fins i tot un any va vindre José Oto, que està considerat com un dels millors cantadors de jota de tots els temps, amb una veu imponent, que fins i tot va fer gires internacionals. Cal tindre present que aleshores, amb uns mitjans audiovisuals ben escassos i sense l'accès a tot tipus de música de qualsevol punta del planeta com pot haver en l'actualitat, la presència d'un dels millors cantadors de jota equivaldria senzillament a la presència d'una gran estrella de la cançó. La ronda de Sant Antoni deuria ser un motiu d'orgull per als vilafranquins, quan Vilafranca va baixar un any a desfilat al pregó de Castelló va decidir portar Sant Antoni, l'angelet i el dimoni com a peculiaritat local.

I totes estes històries, anècdotes i hàbits presos d'any en any, sense saber de quina època immemorial venien, als anys seixanta es van acabar. Era una època on tot començava a canviar ràpid, quan la ciutat era la gran referència per a la societat rural, i la gent, potser per pura innocència, es pensava que la modernitat no podia conviure amb una festa d'animals i per tant Sant Antoni es va deixar de fer, deixant-li protagonisme a un sant més motoritzat, Sant Cristòbal. En els catorze anys que la festa no es va celebrar van passar moltes coses, van haver molts canvis al país, la fi de la dictadura, la transició i l'arribada de la democràcia. Entre totes les coses que van succeir eixos anys hi hauria un fenomen d'àmbit mundial, o si més no d'importació americana, la música folk, que concretament en el cas valencià va ser influent i important per a la recuperació d'una part del repertori folklòric que havia quedat amagat a l'armari durant uns anys. Possiblement eixe esperit folk que va arrelar entre alguns jòvens vilafranquins, combinat amb la passió de Josep Monferrer, van impulsar-los a recuperar eixa festa que havien viscut de menuts i que

La ronda de Sant Antoni al pregó de Castelló, 1960

havia desaparegut, Sant Antoni. Trenta anys després no es pot fer altra cosa que donar-los les gràcies als recuperadors de la festa.

L'any passat, el 2009, es va produir en la festa de Sant Antoni de Vilafranca un fet que possiblement va passar desapercebut entre la majoria de vilafranquines i vilafranquins que entraven amb la malea pel Rellotge, però no així per als que els va tocar viure la festa lluny des de qualsevol punta de món. Gràcies a una càmera de vídeo i una connexió a internet es va poder seguir en directe l'entrada de la malea i poder escoltar el soroll de la gent a l'avinguda. A banda del propi fet d'esser retransmès en directe a la xarxa, que una festa com Sant Antoni, etiquetada antigament com l'antitesi de la modernitat, estigués en directe a Internet indica que alguna cosa ha canviat en la percepció de la festa. Posaré com a exemple d'este canvi generacional el que li va passar a un servidor mateix. Al cap d'uns pocs de saber-se quins érem els majorals de Sant Antoni del 2010, una dona de certa edat, parenta d'un altre majoral, em va dir que jo encara tenia raons per a ser majoral, perquè a casa sempre

havíem tingut animals i relació amb el bosc, però que el seu nebot com hauria de fer de majoral de Sant Antoni si a casa de tracte en animals ben poc. No li sobrava raó a la dona per dir això, mirat amb ulls de la vella festa d'hivern de Vilafranca, la festa de la gent que tractava dia sí dia també amb matxos, burros i cavalls, però al 2010 tant el seu nebot com jo tenim la mateixa traça per tractar amb els animals de carga, és a dir, no cap. Tal com deia Vicent Querol en el llibret de la festa de Sant Blai de 2009, Sant Antoni i el seu germanet menut Sant Blai actualment són festes que repleguen totes les mans del poble, tant les que tenen durícies de fer anar la destal com les que tenen un dit afeblit de tant fer anar el ratolí de l'ordinador, perquè si no ho fem nosaltres no ho farà ningú.

El per què un sant barbut que va viure al desert d'Egipte allà a l'any 300 després de Crist és tant venerat amb foc a l'altra punta del Mediterrani en plena era cibernètica se m'escapa completament i crec que ja ha estat argumentat per gent molt més docta en la matèria. El que està clar és que a este racó del Mediterrani tenim una gran varietat en esta festa només

saltant de poble en poble. Si es repassa com es celebra Sant Antoni en uns quants pobles ens donarem compte millor d'esta varietat: des de la cremada de la majestuosa foguera de Canals coronada per un taronger, els cavalls saltant per damunt del foc per tots els carrers de Vilanova d'Alcolea, els botarques del Forcall i joves pegant-se espentes vora el foc al ball de l'espenta de la Torre de l'Espanyol. Precisament totes estes especificitats locals de la festa li asseguren la pervivència, quan tantes coses tendeixen a ser iguals per totes les bandes, el que es coneix com a globalització, la gent tenim cada vegada més la necessitat de poder agrupar-nos de tant en tant sota un paraigües que ens permet dir: mire, això i allò només ho sabem i comprenem els del poble.

Si els anys seixanta i setanta del segle passat van ser de molta penúria per a les festes de Sant Antoni, el futur té bon color, a Vilafranca i arreu. Segur que algun any costarà trobar valents i valentes per ser majorals, no tots podem tindre la sort del poble d'Ascó, que té una llista de gent que vol ser majoral que els permet estar tranquils fins el 2047. Però crec que ara ens hem donat compte, no com fa quaranta anys, que això no es pot deixar perdre.

Daniel Monfort, Orléans octubre 2009

- Cesar Loras Ferrer
- David Tena Marín
- Javier Prats Fortanet
- Alejandro Tena Barreda
- Carlos Fuertes Folch
- Mariano Tena Peris
- Cesar Colomer Tena
- Toni Martínez Vicente
- Carlos Pitarch Vicente
- Jaime Casanova Monfort
- Ruben García Monfort
- Pablo Monfort Marín
- Pablo Miralles Marín
- Javier Ripolles García
- Raúl Albert Rabaza
- Lucas Vicente Altaba
- Ernesto Porcar Sorribes
- Ivan Barreda Prades
- Daniel Monfort Climent
- Israel Mateu Prats
- Carlos Monferrer Vicente
- Adrian Bayot Tena
- Marc Artola Perez

En Ruralcaja nos distinguimos por ofrecer un trato personal. Porque usted es lo más importante.

A quien confía en Ruralcaja, se le nota

Conozca todas las posibilidades para invertir, financiar sus proyectos y asegurar su futuro visitando cualquiera de nuestras 490 oficinas

Estaremos encantados de atenderle

Ruralcaja

